

Scripta

Revista Internacional de Literatura i Cultura Medieval i Moderna
International Journal of Medieval & Modern Literature & Culture

SCRIPTA

*Revista Internacional de Literatura i Cultura
Medieval i Moderna*

núm. 3 (juny 2014)
Universitat de València

SCRIPTA, *Revista internacional de literatura i cultura medieval i moderna*, núm. 3 / juny 2014 / sumari
ISSN: 2340-4841 · doi:10.7203/SCRIPTA.3.3830

Direcció: Vicent Josep Escartí (Universitat de València)

Secretari: Rafael Roca Ricart (Universitat de València)

Editors: Maite Simon Méndez (Publicacions de la Universitat de València)

J. Enric Estrela Garcia (Universitat de València)

CONSELL DE REDACCIÓ

Anna Maria Babbi, (Università degli Studi di Verona), Josepa Cortés Escrivà (Universitat de València), Eulàlia Duran Grau (Institut d'Estudis Catalans), Antoni Ferrando Francés (Universitat de València), Eulàlia Miralles Jori (Universitat de València), Joan Peytaví Deixona, (Universitat de Perpinyà), Pep Valsalobre Palàcios, (Universitat de Girona)

CONSELL CIENTÍFIC ASSESSOR

Gemma Avenoz Vera (Universitat de Barcelona), Helena Buffery (University College Cork), Júlia Butinyà Jiménez (UNED - Madrid), Antonio Castillo Gómez (Universidad de Alcalá de Henares), Germà Colón Domènech (Institut d'Estudis Catalans), Anna Maria Compagna (Università degli Studi Federico II - Napoli), Antonio Cortijo Ocaña (University of California - Santa Bárbara), Ricardo L. Silveira da Costa (Universidade Federal do Espírito Santo), Dominique de Courcelles (Centre National de la Recherche Scientifique - Paris), Josep Maria Domingo Clua (Universitat de Lleida), Gabriel Ensenyat Pujol (Universitat de les Illes Balears), Immaculada Fàbregas Alegret (Université de Bretagne -Sud), Antoni Furió Diego (Universitat de València), Montserrat Galí Boadella (Benemérita Universidad Autónoma de Puebla), Lluís Gimeno Betí (Universitat Jaume I - Castelló), Albert G. Hauf Valls (Universitat de València), Elisa Martí López (Northwestern University), Joaquim Martí Mestre (Universitat de València), Josep Martines Peres, (Universitat d'Alacant), Vicent Martines Peres (Universitat d'Alacant), Josep Lluís Martos Sánchez (Universitat d'Alacant), Montserrat Piera (Temple University), Mercè Pujol Berché (Université Paris Ouest - Nanterre - La Défense), Patrizio Rigobon (Università degli Studi di Venezia- Ca'Foscari), Valentina Ripa (Università degli Studi di Bari - Aldo Moro), Albert Rossich Estragó (Universitat de Girona), J. Enric Rubio Albarracín (Universitat de València), Flocel Sabaté Curull (Universitat de Lleida), Antoni Simon Tarrés (Universitat Autònoma de Barcelona), Carsten Sinner (Universität Leipzig), Ildikó Szijj (Universitat Eötvös Loránd de Budapest)

Tècnic informàtic: Pedro Castilla Fernández

Auxiliars tècnics: Jose Manuel Carrillo Montero, Joaquín García Lombard

Imatge de la portada: Fèlix Pérez

ISSN: *en tràmit*

SOME RIGHTS RESERVED Els textos publicats en aquesta revista estan, si no s'indica el contrari, sota una llicència Reconeixement-NoComercial-SenseObraDerivada 3.0 de Creative Commons. Pot copiar-los, distribuir-los i comunicar-los públicament sempre que cite el seu autor i el nom d'aquesta publicació, **SCRIPTA. Revista Internacional de Literatura i Cultura Medieval i Moderna / International Journal of Medieval & Modern Literature & Culture**, no els utilitze per a fins comercials i no faça amb ells obra derivada. La llicència completa es pot consultar en [Creative Commons](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/)

SCRIPTA, *Revista internacional de literatura i cultura medieval i moderna*, núm. 3 / juny 2014 / sumari

ISSN: 2340-4841 · doi:10.7203/SCRIPTA.3.3830

Sumari

MISCEL·LÀNIA

María de Hoces Lomba: «Retórica forense y <i>ars dictaminis</i> en <i>Lo somni</i> , de Bernat Metge»	1-26
Carmel Ferragud: «Medicina i religió a la Baixa Edat Mitjana: rerefons mèdic de les pràctiques penitencials en els sermons de sant Vicent Ferrer»	27-45
Agustín Rubio Vela: «Circunstancia familiar y entrada en la vida política del joven poeta valenciano Joan Escrivà (1461-1462)»	46-70
Josep Guia: «Prejudicis i censures en la filologia catalana medieval»	71-87
Alejandra Martínez Sirvent / Anna Maria Andolfato: «Anne d'Alençon y Margherita Paleologo: Mujeres gobernantes entre la esfera pública y la privada»	88-97
Francesc Massip: «La Consueta de 1709 en escena: origen i models d'una realitat canviant»	98-121
Aurèlia Pessarrodona: «La <i>tonadilla</i> a la Barcelona del Set-cents més enllà de la Casa de Comèdies»	122-142
Laura Vilardell: «Les vicissituds de la traducció al castellà d'elements heroics i medievals del <i>Canigó</i> de Jacint Verdaguer. El cas de <i>La Maladeta</i> »	143-160

MONOGRÀFIC

Albert Rossich: «Erotisme i obscenitat en la literatura catalana antiga». Presentació del monogràfic.....	161-163
Xavier Renedo: «El llenguatge sexual i la vergonya femenina segons Francesc Eiximenis»	164-177
Abel Soler: «Les dones, l'amor i una elegia eròtica d'Ovidi en la vida i en l'obra poètica de Roís de Corella»	178-208
Marc Sogues: «L'erotisme a les <i>Cartes a les Senyores dels Àngels i de Jerusalem</i> , de Francesc Fontanella»	209-238
Raül Hernández: «L'amor antiromàntic: exemples valencians de paròdies del <i>Tenorio</i> »	239-249
Albert Domènech: « <i>Pecat amagat és mitg perdonat...</i> La polèmica entre mossèn Gudiol i Antoni Bulbena arran de les edicions bibliòfiles de llibres eròtics».....	250-290
Joan Puigmalet: «Un vocabulari pornogràfic francès-català inèdit».....	291-310
Jean-Louis Guereña: «Un infierno catalán. Apuntes para una bibliografía de publicaciones eróticas catalanas clandestinas (siglo XIX-primer tercio del siglo XX)».....	311-380

RECENSIONS

Frederic Aparisi Romero / Daniel Muñoz Navarro, <i>Els registres notarials de Miquel Llagària. Sueca, 1541-1552</i> i Ricard Jordi Bañó i Armiñana, <i>Un notal alcoià dels anys 1296-1303</i> (Vicent Baydal Sala).....	381-383
Francisco M. Gimeno Blay, <i>El Compromiso de Caspe (1412). Diario del Proceso</i> (Agustí Campos Perales)	384-387
Francisco M. Gimeno Blay, <i>Una corona, set aspirants</i> (Estefania Ferrer del Río).....	388-391
Abel Soler, <i>El corsari Jaume de Vilaragut i la donzella Carmesina. El cavaller que inspirà el «Tirant lo Blanc»</i> (Joan Vicent Fuertes Zapata)	392-395
Emilio Callado, <i>Mujeres en clausura. El convento de Santa María Magdalena de Valencia</i> (Alfonso Esponera)	396-397
Ramon Miquel i Planas. <i>La leggenda del libraio assassino di Barcellona</i> (Vittorio Marmo).....	398-404
Nancy De Benedetto. <i>Libri dal mare di fronte</i> (Carla Perugini).....	405-407

Presentació

Arribem al tercer número de SCRIPTA i fem un any, ara mateix, que la nostra revista eixia a la llum, a través d'una finestra tan immensa com és internet. Sense cap mena de dubte, podem dir amb satisfacció que hem superat una primera prova: el nostre treball ja comença a ser conegut, citat i, allò que és més importat, els escrits que hi publiquem són llegits. De fet, en l'actual sistema d'edicions on line, podríem dir que resulta fàcil publicar. N'hi ha una profusió de revistes i altres mitjans o formats que permeten a qualsevol la publicació o l'autoedició electrònica dels seus treballs. Però, allò que sembla més difícil és aconseguir que els continguts siguin llegits pel seu interès, pel seu valor com aportacions novedoses i útils a altres investigadors i a altres estudiosos. Perquè, no hem d'oblidar que aquest tipus de publicacions són adreçades, majoritàriament, a un espectre molt reduït de la població lectora i que en aquests marges és on ens hem de moure.

En qualsevol cas, fem un any amb dos números ja editats que han tingut una molt bona acollida i ara, amb aquest tercer, esperem que passarà el mateix: centenars de visites als treballs publicats ens ho corroboren i, encara, ens donen la força necessària per continuar amb una empresa com aquesta.

Pel que fa a Scripta 3, hem de dir que compta amb les seccions habituals. La primera, miscel·lània, s'obri amb un treball de María de Hoces Lomba, de la Universitat d'Alacant, «Retòrica forense y *ars dictaminis* en *Lo somni*, de Bernat Metge», on, tot partint de l'existència d'un propòsit d'autoexculpació en l'origen del treball de Metge, i tenint en compte la formació retòrica i dictaminal del seu autor, s'assenyalen elements de l'ars dictaminis i de la retòrica forense que, malgrat ser difícilment adaptables a un text de ficció literària, hi són clarament presents. Per la seua banda, Carmel Ferragud, de l'Institut d'Història de la Medicina López Piñero (CSIC-UV), amb «Medicina i religió a la Baixa Edat Mitjana: rerefons mèdic de les pràctiques penitencials en els sermons de sant Vicent Ferrer», mostra com el predicador valencià, amb arguments mèdics i filosòfics inspirats en el galenisme i l'aristotelisme, justificava la penitència com a un element que, lluny de perjudicar, beneficiava la salut espiritual i corporal del cristià, contra l'opinió de molts clergues, que s'oposaven a les pràctiques recomanades per aquell. En tercer lloc, el reconegut investigador Agustín Rubio Vela, en «Circunstancia familiar y entrada en la vida política del joven poeta valenciano Joan Escrivà (1461-1462)», ens fa una aportació fonamental i ben documentada sobre un parell d'anys que sembla que foren transcendents en la vida del poeta Escrivà de qui, per altra banda, es coneixen encara no massa detalls. Per un altre costat, Josep Guia (Université de Lorraine), en el seu treball «Prejudicis i censures en la filologia catalana medieval», fa una ullada a les publicacions recents que, en opinió de l'autor, han fet servir les seues teories sobre la participació de Joan Roís de Corella en algunes obres d'altres autors de manera «incompleta i tergiversada». Alejandra Martínez Sirvent (Arxiu de la Catedral de Sogorb) i Anna Maria Andolfato (EOI-Alzira), per la seua part, han fet una article que, sota el títol «Anne d'Alençon y Margherita Paleologo: Mujeres gobernantes entre la esfera pública y la privada», permet veure com les lletres d'Anne d'Alençon i de la seua filla, Margherita Paleologo, amb el secretari d'estat de Carles V, Granvela, ens mostren aspectes privats i aspectes públics de la vida d'aquelles dues dames del renaixement. Ja centrats en el segle XVIII, comptem amb dues col·laboracions. La primera, de Francesc Massip, de la Universitat Rovira i Virgili, de Tarragona, que ens fa, al seu documentat treball «La Consueta de 1709 en escena: origen i models d'una realitat canviant», una ullada al món complex de les representacions teatrals de la Festa d'Elx en un període

SCRIPTA, *Revista internacional de literatura i cultura medieval i moderna*, núm. 3 / juny 2014 / sumari
ISSN: 2340-4841 · doi:10.7203/SCRIPTA.3.3830

molt concret. La segona, d'Aurèlia Pessarrodona, de la Università degli Studi di Bologna (Centro Studi sul Settecento Spagnolo), ens fa veure, sota el títol de «La *tonadilla* a la Barcelona del Set-cents més enllà de la Casa de Comèdies», com el públic barceloní mostrà interès per la *tonadilla*, un gènere líric-escènic breu, importat des dels teatres madrilenys, que generà un interessant comerç de textos i que oferí la possibilitat d'una pràctica privada, arrelant d'aquesta manera entre el públic barceloní. Finalment, Laura Vilardell, de la Universitat de Vic, amb «Les vicissituds de la traducció al castellà d'elements heroics i medievals del *Canigó* de Jacint Verdaguer. El cas de *La Maladeta*», ens situa ja al segle XIX, però amb una clara preocupació pels referents de l'Edat Mitjana que usava Verdaguer.

Pel que fa a la secció monogràfica, coordinada en aquets cas pel catedràtic de la Universitat de Girona, Albert Rossich, s'empara sota el títol «Erotisme i obscenitat en la literatura catalana antiga» i la ponderada introducció que en fa el seu curador ens estalvia de fer ara, ací, cap presentació més detallada. Tanmateix, com és de rigor, ens cal esmentar, almenys, les diferents col·laboracions amb què hi comptem. I així, ens cal indicar que Xavier Renedo, de la Universitat de Girona, amb «El llenguatge sexual i la vergonya femenina segons Francesc Eiximenis», i Abel Soler, de la Universitat de València, amb «Les dones, l'amor i una elegia eròtica d'Ovidi en la vida i en l'obra poètica de Roís de Corella», ens ofereixen dues contribucions sobre el sexe i l'amor en l'Edat Mitjana, i a través de textos de dos autors importatíssims. Sobre un altre autor també de gran relleu –ara, del barroc– versa el treball de Marc Sogues, de la Universitat de Girona, que porta per títol «L'erotisme a les *Cartes a les Senyores dels Àngels i de Jerusalem*, de Francesc Fontanella». Per la seua banda, l'investigador Raül Hernández ens aporta una visió humorística del sentiment amorós a «L'amor antiromàntic: exemples valencians de paròdies del *Tenorio*», tot centrant-se en dues obres de Bernat i Baldoví i de Vicent Peydró, ja del XIX. Del reconegut bibliòfil català Albert Domènech és «*Pecat amagat és mitg perdonat...* La polèmica entre mossèn Gudiol i Antoni Bulbena arran de les edicions bibliòfiles de llibres eròtics»; i tanquen el monogràfic sengles treballs de signe molt diferent: «Un vocabulari pornogràfic francès-català inèdit», de Joan Puigmalet, de l'Institut Estany de la Ricarda, dóna a conèixer un text absolutament desconegut, mentre el treball de Jean-Louis Guereña, de la Université François Rabelais de Tours, «Un infierno catalán. Apuntes para una bibliografía de publicaciones eróticas catalanas clandestinas (siglo XIX-primer tercio del siglo XX)», fa una aproximació al catàleg de les obres eròtiques i pornogràfiques catalanes d'un període ben concret.

A la tercera secció, de recensions, comptem amb ressenyes signades per Vicent Baydal, Agustí Campos Perales, Estefania Ferrer del Río, Lledó Ruiz Domingo, Joan Vicent Fuertes, Alfonso Esponera, Vittorio Marmo i Carla Perugini.

Finalment, no voldríem acabar aquesta presentació sense esmentar el decés encara recent de dos grans mestres dels estudis de la literatura i de la cultura medieval i moderna del nostre país, Modest Prats i Martí de Riquer, a la memòria dels quals aquest número de SCRIPTA no vol ser res més que un petit homenatge.

Vicent Josep Escartí
Director de SCRIPTA